

Търсейки своите основания в езика, свободата намира своя езиков еквивалент единствено в лудостта. Основният аргумент на тази операция, по логиката на повествуването за „живота на българина в предвечерието на Освобождението“, т.е. все още „под“ игото, е в общата им трансгресивност. От една страна, дискурсът на лудостта е „репресиран“, „дисциплиниран“, „изтласкан“ и пр.⁵; но такъв е и дискурсът на свободата (една от сюжетните линии се завърта именно около забранения и репресиран революционен дискурс – в. „Независимост“ и бунтовническата прокламация). От друга, речта на метафоричната лудост/свобода е екстатична, излизаща извън границата на логиката и залагаща друг ред на означаемост. Тя не търси своите основания (защото не би могла да ги открие) в прагматиката на езика. Тя е високо емоционална, състояща се предимно от опитативни и възклицателни, накъсани, недовършени, елиптични, безподложни или безглаголни изречения („Огън, огън, братко!“; „Да полудееш!...; „Кръв! Кръв!“; „Вива! Да живеят! Радост и слава!“; „Джаста-праста! Джаста-праста! Бай Марко!“). Често влиза в противоречие с практиката на ежедневния език и логиката на здравия разум („Радвайте се, братя! Полудейте и аз ще полудея!“). Придружена е от невербалния език на екстатичния жест („сечеше с лява ръка въздуха, тропаше с краката при всяка силна фраза и стреляше с мълниени погледи“; „викаше ... като безумен, хвърли си феса нагоре, пляскаше с ръце, скачаше...“). Тоест по своите външни характеристики тя е максимално приближена до речта на Мунчо. Речта на метафоричната „лудост“ на желанието за свобода и речта на болестното отклонение се уподобяват, доколкото речта на метафоричната лудост е интерпретирана като единствено възможната, трансгресивна реч, която да изведе роба от практиките на бита и прагматиката на езика в еуфоричните, отвъдни спрямо робската битийност пространства на свободата.

Тази задача и този език са адекватни на самата апостолска функция, която по дефиниция е трансгресивна – да генерира масовото преминаване в друго състояние, в друг режим на самовъзприемане, самоизживяване и самоидентификация, т.е. тя се състои в генерирането на желание и воля за прекрачване на граница – ментална, психологическа, нравствена, езикова. И именно необходимостта от подобен жест обуславя пресемантизацията на лудостта, превръщането ѝ в „базисно понятие“, „кулминационна ценност“, „кулминация на духа“ във времето на 1876⁶.

„Отклоняващите се“ герои или „женското“ лице на бунта. В общата схема на отклоняващото се, престъпващото границите, трансгресивното е вписан и основният женски персонаж в романа. Защото бунтът е подривен спрямо вековните устои на феодалната империя, но по силата на своята логика бунтът изобщо преобръща и преподрежда света и йерархиите в него. По тази причина той е дълбочинно подривен и спрямо устоите на самия патриархален ред. Романът имплицитно крепи внушението, че „всяка възраст, класа, пол, занятие“ („от старци до бозайници“ в интерпретацията на чорбаджи Марко) вземат участие в подготовката на въстанието и максимално го хиперболизира във финала на гневната чорбаджи-Юрданова тирада („И котките ми варънджа ще станат бунтовници, ако тъй отива...“). Забавният за читателя гняв на чорбаджията изговаря немислимото (за поведението на героите в „Чичовци“ например) – идеята за свобода е проникнала в самата светая светих на